

מִסְכֵּת פְּסָחִים

מִסְכֵּת פְּסָחִים

עם ביאורים מאת
משה גרוס וגד מכטה

ואיורים מאת
חננאל תורגמן

The Annotated and Illustrated Masekhet Pesakhim
Moshe Gross, Gad Machta
Illustrated by Hananel Turgeman

כל הזכויות על טקסט המשנה ופירושו ר' עובדיה מברטנורה (גרסה, ניקוד, פיסוק ועיצוב)
שמורות להוצאת "משנה סדורה" ולרב אליהו דורדק

'משנאות' – מסכת פסחים
mishnaot@gmail.com

© כל הזכויות לפירוש ולציורים שמורות למחברים, 2017

הוצאת קורן
ת"ד 4044 ירושלים 9104001
טל': 02-6330530 פקס: 02-6330534

www.korenpub.com

תמונת העטיפה ועיצוב: חננאל תורגמן
עימוד: אסתר דישון

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי
אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא
בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 2-952-301-965-978 ISBN

נדפס בישראל 2017 Printed in Israel

״ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם,

טוב מבנים ומבנות,

שם עולם אתן לו אשר לא יכרת״

(ישעיה נ"ה)

ספר זה יוצא בסיוע

קרן משפחת קרייסל לתורה וחסד

ע"ש מיכאל ומושקא קרייסל, הי"ד

שנרצחו בשואה

מיסודם של ילדיהם

חיים לייב וגולדה קרייסל, ז"ל

אודים מוצלים מאש שלא זכו להקים משפחות משלהם

ובחרו להנציח את הוריהם

בדרך של צדקה, תורה וחסד.

לעילוי נשמת
ר' שאול גרינגליק ז"ל

לעילוי נשמת
מרת יעקבתה (גרטה) גרינגליק ז"ל

לעילוי נשמת
מרת נורית (נחה) מרמורשטיין ז"ל

לעילוי נשמת

יעקב משה בן ידידה ואהרן ז"ל

גלב"ע כ"ה אדר

מרת שושנה בת חנה ורבי ע"ה

גלב"ע ד' טבת

נתרם על ידי בנם הנדיב יוסף משה, נרו יאיר

לכבוד ילדי:

שמואל אלימלך, גבריאל משה,
אריאל טשארנע, עדיאל ברכה.

מאת ישראל טוביה גולדים

לע"נ

בעלי, אבינו וסבנו היקר באדם

ר' מבורך טויטו זצ"ל

מאיר פנים, שמח בחלקו

איש הלכה, אוהב תורה ולומדיה

מבוני הארץ, אהוב הבריות ואוהבן

ט"ז תמוז תרפ"ה - ט"ז חשון תשע"ח

ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ

בצלאל בן דוד הלוי יעקבסון
רחל יעקבסון בת ר' מאיר הכהן זייציק

אוהבי ארץ ישראל. שמרו מצוות במסירות ברוסיה הסובייטית.
הרבו בעשיית טוב וחסד, והשפיעו אהבה ושמחה לכל רואיהם.

לזכרון עולם בהיכל ה'

יונתן מנדל ז"ל בן דבורה תורגמן
אליהו בן עישה תורגמן ז"ל
אברהם בן רחל זילברברג ז"ל

לעילוי נשמת

דוד בן משה ז"ל
משה יוסף בן צבי ז"ל

לעילוי נשמת

ר' שמואל בנימין אונגר ז"ל בן ר' ישראל ז"ל
גלב"ע ביום שבת קודש פרשת בראשית • כ"ד בתשרי תשע"ח

תנצב"ה

נתרם ע"י רבקה ושלמה לינצר

מבוא

הורים ומחנכים יקרים,

החוויה וההבנה של לימוד המשנה היו לנגד עינינו בכל שלבי יצירת הספר, ממסד ועד טפחות.

דרכנו בפירוש

לא התיימרנו לפרש מחדש את המשנה, אלא התבססנו על דברי הראשונים והאחרונים מפרשי המשנה והגמרא, כמו כן הוספנו מעט הוספות מהתוספתא והירושלמי. דרכנו בפירוש הייתה להביא את הפירוש הקרוב ביותר ללשון המשנה. אמנם פעמים שבגמרא נוספה אוקימתא לדברי המשנה, ולשם כך צירפנו את פירוש רבי עובדיה מברטנורה, שלרוב הזכיר אוקימתות אלו.

המשנה מובאת כאן על פי שיטת 'משנה סדורה', העוזרת להבנה ולשינון, ותודתנו נתונה לרב אליהו דורדק על כך ועל הליווי והעצות.

דרכנו בציורים

ישנם שני סוגים של ציורים: יש ציורים מבארים ויש ציורים מלווים. הציורים המבארים באים לעזור ללומד להבין את המציאות המדוברת, שכן פעמים רבות בלי ציור מוחשי קשה להבין את דין המשנה והמציאות שדיברו בה. יש מקומות שבהם הראשונים נחלקו באיזו מציאות מדובר ובהם לא הבאנו כמה ציורים, אלא ציור אחד, התואם למובא בפירוש.

הציורים המלווים באים לאו דווקא לתוספת הבנה, אלא כדי שלימוד המשנה ילווה בחוויה חיובית של לימוד, ולכן הציורים באו בסגנון חי ונושם.

אנו תפילה כי הלימוד במשנה זו יגדיל את החיבה ללימוד התורה בכלל וללימוד המשנה בפרט.

מִסְכָּת פְּסָחִים

ילדים יקרים

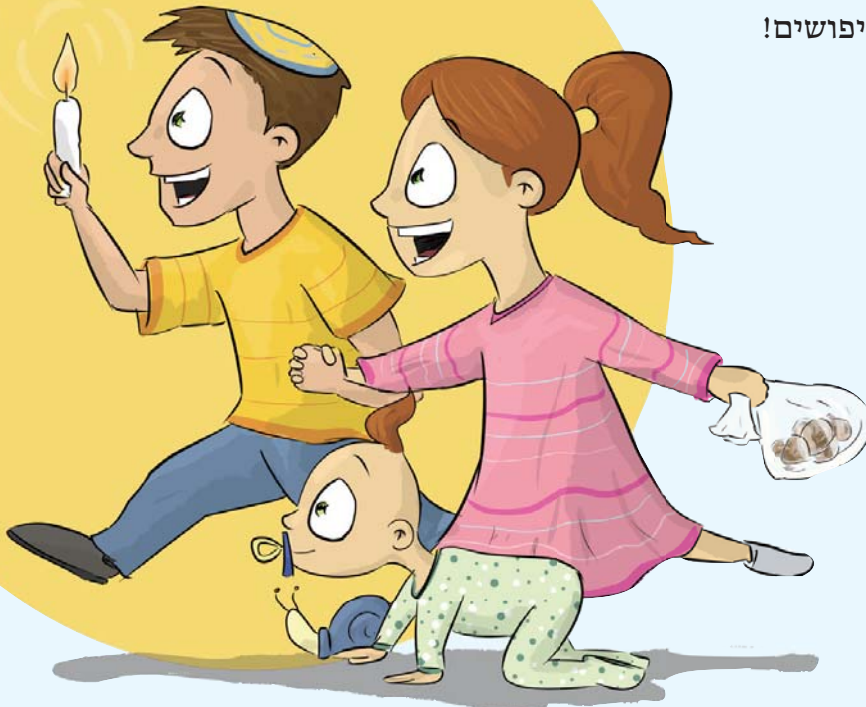
פסח הוא חג חווייתי מאוד. מאוד משפחתי. אנחנו נערכים אליו לפחות שלושים יום קודם לבואו, הישר מפורים, מסירים את המסכות ומתחילים בהכנות. המשימה העיקרית שלנו בחג ולקראתו היא לחפש ולמצוא. בהתחלה אנחנו עושים חיפוש יסודי ומוציאים את כל החמץ שנמצא בבית, וממש לקראת החג עצמו כל משפחה מתכנסת בביתה ל'בדיקת חמץ' - החיפוש האחרון, מסמנים 'וי' שאכן פעלנו נכון ולמחרת מבערים את החמץ שמצאנו. לילה אחרי כן, בליל הסדר, נחפש המון דברים; נחפש מה השתנה, נחפש בנבכי ההיסטוריה אחרי סיפור אבותינו, נחפש את האפיקומן, ואפילו נתחפש בעצמינו ל'יוצאי מצרים', שהרי חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא, בעצמו, יצא ממצרים.

גם במסכת פסחים יש הזדמנות לחפש, תוך כדי שלומדים וגם אחרי הלימוד. נסו לחפש מי זה כל אחד מהאנשים ומה הם עושים בכל פעם. נחפש את קרבן הפסח שהלך לאיבוד, נתבונן באירועים ונחשוב כיצד תראה העלייה לרגל (לכמה כוהנים יש משקפיים? למה לכוהן אין שעון? מה הגיל של הכוהנים שעובדים?....).

וכמובן כמובן... גם כאן נחפש את האחד והיחיד - חיליק החילזון!

אז למה אתם מחכים?

צאו לחיפושים!

מבוא למסכת פסחים

יציאת מצרים היא האירוע המשמעותי ביותר לעם ישראל. וקודם היציאה ממצרים נצטוו ישראל בכמה מצוות לליל היציאה ולדורות: הקרבת קרבן הפסח, אכילת הפסח על מצות ומרורים ואיסורי החמץ. מסכת פסחים עוסקת בהלכות הפסח שניתנו בדור יציאת מצרים ולדורות.

פרקים א-ד עוסקים בבדיקת חמץ, איסורי החמץ ומצוות מצה ומרור. פרקים ה-ט עוסקים בהקרבת פסח ראשון ושני, ופרק י עוסק במצוות ליל הסדר.

ההכנות לחג – בדיקת חמץ, איסורי החמץ ומצוות מצה ומרור

פרק א עוסק במצוות בדיקת החמץ וביעורו מן הבית בערב פסח. מתי נאסר באכילה ובהנאה ומתי שורפים אותו.

פרק ב עוסק בדיני ביעור החמץ ובמצוות המצה והמרור שבליל הסדר, מהי המצה ומהו המרור שבהם יוצאים ידי חובה, ובדינים נוספים של זהירות מחמץ בפסח.

פרק ג עוסק בהגדרת החמץ האסור בפסח, וכיצד אופים מצות בפסח בלי חשש חימוץ. בהמשך דנים במקרים חריגים כמו ערב פסח שחל בשבת.

פרק ד עוסק בכמה הלכות המשתנות ותלויות במנהג המקום, ובמיוחד בהלכות של עשיית מלאכה ביום י"ד בניסן, ערב הפסח.

הקרבת פסח ראשון ושני

פרק ה עוסק בזמן שחיטת הפסח, במחשבות הפוסלות את הקרבן ובאיסור לשחוט את הפסח בעוד שיש למקריב חמץ בביתו. בהמשך מתוארת הקרבת הקרבן.

פרק ו עוסק בהקרבת הפסח בשבת, אלו מלאכות מותרות ואלו אסורות ובדין קרבן החגיגה שבא עם הפסח.

פרק ז עוסק בדיני צליית הפסח, פסח שנטמא, ציבור שנטמא, איסור שבירת העצם ויציאת הפסח מחוץ לחומה, ובדין שתי חבורות שאוכלות בבית אחד.

פרק ח עוסק באדם ששני אנשים שחטו עליו קרבן פסח – אחר מי הוא נמשך ועם איזו חבורה הוא נמנה. בהמשך דנים על מי שבשעת הקרבת הפסח היה טמא ובשעת האכילה כבר יהיה טהור. עוד דנים בדיני חבורת הפסח ומסיימים בדיני אבל וגר בקרבן פסח.

פרק ט עוסק בחייבים בפסח שני, בתמורת הפסח ובבהמות שהוקדשו לפסח אך אי אפשר להקריבן.

ליל הסדר

פרק י עוסק בדינים המיוחדים לליל הסדר: מצוות שתיית ארבעת הכוסות, אכילת כרפס ומרור, מצוות "והגדת לבנך", אמירת ההלל על הגאולה והברכה שעליו. לסיום דנים בהלכות אכילת הבשר של קרבן הפסח ושל קרבן החגיגה.

פרק ראשון

פרק זה עוסק בתקנת החכמים על האדם לבדוק את ביתו משאריות החמץ בליל י"ד בניסן, כדי שלא יהיה חמץ ברשותו בימי הפסח, ולא יעבור על הכתוב (שמות יב, יט): "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם" וכן (שם יג, ז): "לא יראָה לך חמץ ולא יראָה לך שאור בכל גבולך". בהמשך דנים מתי שורפים את החמץ, מתי הוא נאסר בהנאה ומה דין תרומה של חמץ שיש להיזהר בה שלא להפסידה. מתוך דיון התרומה דנים בדיני טומאת תרומה וקודשים.

א אור לארבעה עשר –
 בודקים את החמץ לאור הנר.
 כל מקום שאין מכניסין בו חמץ –
 אין צריך בדיקה.

ולמה אמרו: שתי שורות במרתף?
 מקום שמכניסין בו חמץ.
 בית שמאי אומרים:
 שתי שורות על פני כל המרתף,
 ובית הלל אומרים:
 שתי שורות החיצונות שהן העליונות.

רבי עובדיה מברטנורה

(בראשית מד, יב): "וימצא הגביע", מזה מציאה
 האמורה שם על ידי חפוש, שנאמר (שם):
 "ויחפש וכו' וימצא" – אף מציאה האמורה כאן
 על ידי חפוש, וחפוש הוא בנר דכתיב (משלי כ,
 כז): "נר ה' נשמת אדם, חפש כל חדריו בטו".
 ותקנו הבדיקה בלילה, מפני שבליילה כל העם
 מצויין בבתיהם. ואור הנר יפה לבדיקה בלילה
 יותר מביום, דשרגא בטיהרא למאי מהניא?
 [נר בצהריים, למה מועיל?] ומיהו אם לא בדק
 ליל י"ד ובדק ב"ד שחרית, צריך שיבדק נמי
 לאור הנר:

ולמה אמרו לקמן במתניתין: **שתי שורות**
 של חביות הסדורות זו על גבי זו במרתף
 של יין צריך לבדק ביניהן? אחר שאמרנו:
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ – אין צריך
לבדק, למה הצריכו לבדקן? ומשני, לא

אור לארבעה עשר. ליל שלמחרתו יהיה
 י"ד. וקורא התנא ללילה 'אור' בדרך שקורין
 לעור סגי נהור, ולישנא מעליא נקט: **בודקין**
את החמץ. אית דמפרשי טעמא דבדיקה:
 כדי שלא יעבור על "בל יראה ובל ימצא" (על
 פי שמות יג, ו) אם יהיה חמץ בביתו בפסח. ואף
 על גב דבבטול בעלמא סגי – חישינן שמא
 ימצא גלוסקא יפופיה וימלך על בטולו ויחשב
 עליה לאכלה ויעבור עליו על "בל יראה ובל
 ימצא". הלכך, בודקים את החמץ כדי לבערו
 מן העולם. ואית דאמרי טעמא דבדיקה: גזרה
 שמא ימצא חמץ בביתו בפסח ויאכלנו, פיון
 שאין רגיל להיות בדל ממנו כל שאר ימות
 השנה: **לאור הנר**. בגמרא יליף דבדיקת
 חמץ צריכה שתהא לאור הנר, מדכתיב הכא
 (שמות יב, יט): "שאר לא ימצא", וכתיב התם

שְׁאָמְרוּ בֵּית שְׁמַאי הֵם שׁוֹרֵה חֵיצוֹנָה מִן הָאָרֶץ
 עַד שְׁמֵי קוֹרָה, וְחוֹזֵר וּבוֹדֵק הַחֲבִיזוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת
 עַל פְּנֵי אֲרָבוֹ וְרַחְבּוֹ שֶׁל מִרְתֵּף, נִמְצְאוּ שְׁתֵּי
 שׁוֹרוֹת כְּמִין גְּאִ"ס יְוֹנִית [I], שׁוֹרֵה אַחַת
 בְּזִקְיָהּ וְשׁוֹרֵה אַחַת בְּשִׂכְיָהּ: **שְׁתֵּי שׁוֹרוֹת
 הַחֵיצוֹנוֹת.** הַשׁוֹרֵה הָעֲלִיּוֹנָה הַסְּמוּכָה לְשְׁמֵי
 קוֹרָה הַרְוָאָה פְּנֵי הַפֶּתַח, וְשִׁלְמָטָה הַיְמָנָה.
 וְאוֹתָן שְׁלֹפְנִים – אֵינּוּ בּוֹדֵק כָּלָל. וּמִן הַחֵיצוֹנוֹת
 אֵינּוּ בּוֹדֵק אֶלָּא **שְׁתֵּי הָעֲלִיּוֹנוֹת** בְּלִבָּד:

אָמְרוּ אֶלָּא בְּמִרְתֵּף שְׁמִכְנִיסִין בּוֹ חֶמֶץ, כְּמוֹ
 מִרְתֵּף שְׁמִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ יוֹן לְשִׁלְחָנוֹ, וּפְעָמִים
 שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ עוֹמֵד לְמוֹג וּפְתוֹ בִּידוֹ וּכְשֶׁהֵינּוּ
 כְּלָה – נִכְנָס בְּמִרְתֵּף לְהִבְיֵא יוֹן:
שְׁתֵּי שׁוֹרוֹת עַל פְּנֵי כָּל הַמִּרְתֵּף. דֶּרֶךְ
 אוֹצְרֵי יוֹן לְסֹדֵר חֲבִיזוֹתֵיהֶן שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת עַד
 שְׁמַמְלָאִין כָּל קַרְקָעִית הַמִּרְתֵּף וְחוֹזְרִין וּמְנִיחִין
 חֲבִית עַל חֲבִית. כְּשׁוֹרוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת – כֶּךָ
 שׁוֹרוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, עַד שְׁמֵי הַקוֹרָה. וְ**שְׁתֵּי שׁוֹרוֹת**

הצטוונו שלא לאכול חמץ במשך ימי חג הפסח (שבעה ימים החל מט"ו בחודש ניסן, ונוסף להם בערב הפסח מחצות היום), וכן שלא יהיה בביתנו חמץ השייך ליהודי (שמות יב, יט). בגלל חומרת האיסור, ומשום העובדה שהחמץ רגיל ושגרתי בביתנו, חששו חכמים שאדם ישאיר בביתו חמץ ולכן חיבבו לעשות בדיקה בחדרי הבית בלילה שלפני החג.

אור לארבעה עשר – בליל י"ד בניסן, **בּוֹדְקִים אֶת הַחֶמֶץ**, כל אחד בודק את ביתו או כל מקום אחר שברשותו,

במקומות שהחמץ יכול להימצא בהם, **לְאוֹר הַנֵּר** – את הבדיקה תיקנו דווקא בתחילת הלילה, אז רוב האנשים נמצאים בבתיהם, ובלילה אפשר לבדוק בפילות ובחורים על ידי אור הנר.

כָּל מְקוֹם שֶׁאֵין מְכַנִּיסִין בּוֹ חֶמֶץ במשך ימות השנה, כגון חדר השירותים או עליית הגג – **אֵין צֹרִיךְ בְּדִיקָה**, שחזקתו שהוא נקי מחמץ.

וְלִמָּה אָמְרוּ חַכְמִים שְׁצָרִיךְ לַבְדּוֹק שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל חֲבִיּוֹת בַּמֶּרְתֵּף הַיּוֹן?
 משום החשש שיש שם חמץ שכן מדובר במרתף שהוא **מְקוֹם שְׁמִכְנִיסִין בּוֹ חָמֶץ**, שנכנסים אליו בשעת הסעודה עם שאריות לחם כדי להביא יין לסעודה.

בתקופת המשנה היו מאחסנים את חביות היין בכל שטח המרתף לכל גובהו עד התקרה, ובבדיקת החמץ הצריכו לבדוק רק שתי שורות של חביות. והתנאים נחלקו מהן שתי השורות שעליהן דיברו חכמים.

בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי שׁוּרוֹת עַל פְּנֵי כָּל הַמֶּרְתֵּף – השורה הראשונה היא כל החביות העומדות מול הכניסה למרתף, והשורה השנייה היא כל החביות העליונות במרתף, הסמוכות לתקרה, ושתי השורות הן בצורת האות ר'.

ובית הלל אומרים: שתי שורות החיצונות שהן העליונות - שתי שורות מבין ערימת החביות הנמצאות מול הכניסה למרתף: הגבוהה ביותר וסמוכה לתקרה והשורה שמתחתיה (בגמרא ח, ב הובא פירוש נוסף).

ב אין חוששין שמא גררה חלדה מבית לבית וממקום למקום, דאם בן, מחצר לחצר ומעיר לעיר – אין לדבר סוף.

רבי עובדיה מברטנורה

אין חוששין. כשפדק הבית בזוית זו ובא לבדק זוית זו – אין חוששין שמא בתוך שבאתי לזו גררה חלדה למקום הבדוק וצריך אני לחזור ולבדק, שאם באת לחוש לךך – הרי גם מחצר לחצר יש לומר בן: "אני בדקתי קדם לחברי, ולאחר בדיקתי הביאה חלדה חמץ מחצר חברי לחצרי", ואין לדבר סוף.

בתקופת המשנה היה מצוי שבין בני האדם חיו בעלי חיים כמו חולדות ועכברים, והמשנה קובעת שאין לחשוש שאחר הבדיקה הם העבירו חמץ ממקום למקום.

לאחר שבדקו את החמץ, והמקום בחזקת 'נקי' מחמץ, אין חוששין שמא גררה חלדה חתיכת חמץ מבית לבית, כלומר מחדר לחדר, שבלשון המשנה חדר נקרא 'בית', וממקום למקום – מפינה לפינה בתוך החדר, דאם בן, שאם נחשוש לזה, נצטרך לחשוש גם שמא העבירה חולדה חמץ מחצר של אדם שעדיין לא בדק לחצר של אדם שכבר בדק, ומעיר לעיר, ובדרך זו אין לדבר סוף, ואי אפשר לסמוך על שום בדיקה.

ג רבי יהודה אומר:

בודקין אור ארבעה עשר, ובארבעה עשר שחרית ובשעת הבעור. וחכמים אומרים:

לא בִּדְק אור ארבעה עשר – יבִּדְק בְּאַרְבַּעַה עֶשֶׂר, לא בִּדְק בְּאַרְבַּעַה עֶשֶׂר – יבִּדְק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד, לא בִּדְק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד – יבִּדְק לְאַחַר הַמוֹעֵד.

ומה שמוֹשִׁיר – יניחנו בצנעא, כִּי שְׁלֵא יִהְיֶה צְרִיךְ בְּדִיקָה אַחֲרָיו.

רבי עובדיה מברטנורה

לו חמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה, בחמץ של התר שנעשה לאחר הפסח: **ורבי יהודה** סבר לאחר הבעור, דהינו לאחר זמן אסורו של חמץ – לא יבדק כלל, דלמא אתי למיכל מניה. ורבנן אמרי: יבדק לאחר זמן אסורו, ולא תישינן דלמא אתי למיכל מניה, [אין חוששים שמא יאכל ממנו] כיון שכל עצמו מחזר עליו לשורפו. ואין הלכה כרבי יהודה:

בודקים אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית. הכי קאמר: באחד משלישה פרקים הללו בלבד בודקים, ולאחר שלישה פרקים הללו, אם לא בדק – שוב אינו בודק: **בתוך המועד.** בשעה ששית, שהוא מועד הבעור. **לאחר המועד,** עד שתחשך: ואית דמפרשי **בתוך המועד.** בתוך הפסח. **לאחר המועד.** לאחר הפסח. כדי שלא יתערב

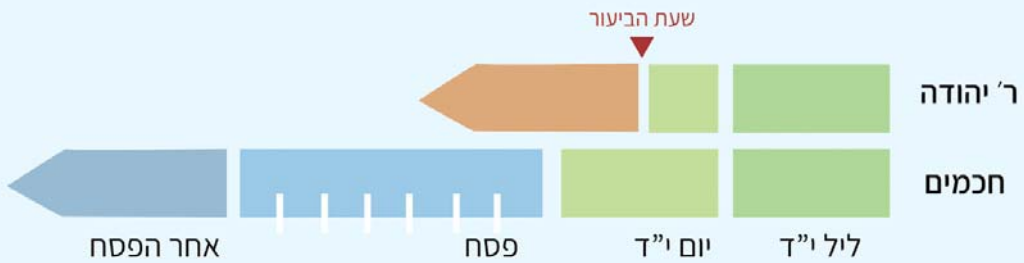
משנה זו דנה מתי בודקים את החמץ לכתחילה, ובדיעבד כשלא בדק את החמץ בזמן הראוי. בדין זה נחלקו רבי יהודה וחכמים.

רבי יהודה אומר: בודקין את הבית מן החמץ **אור ארבעה עשר, ליל י"ד בניסן, ובארבעה עשר שחרית, בי"ד בניסן בבוקר, ובשעת הבעור, הזמן המתאים לשריפת החמץ ביום י"ד בניסן (ראה משנה הבאה).** לאחר זמנים אלו, נאסר החמץ באכילה, ולדעת רבי יהודה אין לחפש אז את החמץ כלל, שמא ימצא חמץ ומתוך ההרגל יאכל אותו.

וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: לֹא בִדֵּק אוֹר אַרְבָּעָה עָשָׂר, אִם לֹא בִדֵּק בַּלַּיִל י"ד, יְבַדֵּק בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר - יְבַדֵּק לְמַחֲרַת, בְּמִשְׁךְ יוֹם י"ד.

לֹא בִדֵּק בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר - יְבַדֵּק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד, יְבַדֵּק כְּשִׁיזְכֹּר, בְּיוֹם טוֹב אוֹ בַיְמֵי חוֹל הַמוֹעֵד.

לֹא בִדֵּק בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד - יְבַדֵּק לְאַחַר הַמוֹעֵד, יְבַדֵּק אַחַר יְמֵי הַפֶּסַח. שֶׁכֵּן חֻמְץ שֶׁל יְהוּדֵי שַׁעֲבַר עָלָיו הַפֶּסַח אֲסוּר בְּאֲכִילָה (לְהֵלֵן ב, ב), וְלִכֵּן צָרִיךְ לְבַדֹּק שֶׁלֹּא יִישָׂאֵר בַּבַּיִת חֻמְץ כִּזֶּה.

וְיָמָה שְׁמֹשִׁיר - חֻמְץ שֶׁמִּשְׁאִיר אוֹתוֹ בַּלַּיִל י"ד כְּדֵי לֹאֲכֹלוֹ בַּלַּיִל אוֹ לְמַחֲרַת, יִנְחָנוּ בְּצַנְעָא, בְּמִקּוֹם שְׁמוּר, כִּי שְׁלֵא יֵאבֵד אוֹתוֹ חֻמְץ וְאִזּוֹ יִהְיֶה צָרִיךְ בְּדִיקָה נּוֹסֶפֶת אַחֲרָיו.

ד רבי מאיר אומר:
אוכלין כל חמש, ושורפין בתחלת שש,
ורבי יהודה אומר:
אוכלין כל ארבע, ותולין כל חמש,
ושורפין בתחלת שש.

רבי עובדיה מברטנורה

ושורפין בתחלת שש. ואף על גב דכל שעה ששית מדאורייתא שריא - גזרו רבנן עליה דלמא טעו וסבר על השביעית שהיא ששית. אבל החמישית - לא טעו למימר על השביעית שהיא חמישית, ומתר:

תולין כל חמש ואינו אוכל, גזרה משום יום המעון, דטעי וסבר על השביעית שהיא חמישית. ומיהו, לשרף אינו צריך, ומאכיל לבהמתו. אבל ששית - אף בהנאה אסור מדרבנן, גזרה משום שביעית. והלכה פרפי יהודה:

מן התורה, חמץ אסור באכילה מחצות היום של י"ד בניסן, כלומר בסוף השעה השישית מתחילת היום, וחכמים הקדימו את שעת האיסור. משנה זו מבארת את דרגות האיסור שביום י"ד בניסן.

השעות שמנו חכמים, אינן השעות הנהוגות בימינו, שכל אחת נמשכת 60 דקות קבועות. את משך היום, מהזריחה עד השקיעה, מחלקים ל-12, וכל חלק הוא 'שעה זמנית', לפעמים (בימי הקיץ) השעה ארוכה יותר מ-60 דקות ולפעמים (בימי החורף) קצרה יותר.

רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: אוֹכְלֵין חֻמֵץ כָּל חֲמִישׁ שעות ביום, עד תחילת השעה השישית, וְשׁוֹרְפִין בְּתַחֲלַת שֵׁשׁ - כשמגיעה השעה השישית ביום (=שעה אחת קודם חצות היום), אסור מדברי חכמים לאכול חמץ, וזה זמן ביעור החמץ.

וְרַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: אוֹכְלֵין חֻמֵץ כָּל אַרְבַּע שעות ביום, וְתוֹלִין כָּל חֲמִישׁ שעות ביום, וְשׁוֹרְפִין בְּתַחֲלַת שֵׁשׁ - רבי יהודה חולק ולדעתו חכמים אסרו חמץ באכילה כבר משעה חמישית (=שעתיים קודם חצות היום), מחשש שיטעו בשעות היום ויאכלו אחר חצות. עם זאת, חכמים לא רצו להחמיר כל כך ולאוסרו בהנאה, ועל כן "תולין" את החמץ, כלומר לא אוכלים אותו אך לא חייבים לשרוף אותו, כי הוא מותר בהנאה שאינה אכילה.